

การวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดพะเยา
A Factor Analysis The Academic Leadership Competencies of
Administrators of Basic Education Schools Perceived by
The Administrators and Teachers Under
the Secondary Education Service Area Office 36, Phayao Province

รักษิต สุทธิพงษ์^{1*}

Ruksit Suttipong^{1*}

¹วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

เลขที่ 19 หมู่ 2 ตำบลแม่กา อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา 56000

¹School of Education, University of Phayao

19 Moo 2, Tambon Maeka, Amphur Muang, Phayao 56000

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดพะเยา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 36 คน และครูผู้สอนจำนวน 360 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และตอนที่ 3 แบบสอบถามข้อเสนอแนะเพิ่มเติมโดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.896 สถิติที่ใช้ ได้แก่ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) โดยสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีองค์ประกอบหลัก และหมุนแกนองค์ประกอบแบบหมุนฉาก ด้วยวิธีแวนริแมกซ์ (Varimax) ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดพะเยา มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่

*ผู้เขียนหลัก

อีเมล: ruksit_s@hotmail.com

องค์ประกอบที่ 1 ผู้นำในการริเริ่มใช้นวัตกรรมเพื่อการเรียนการสอน องค์ประกอบที่ 2 วิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง องค์ประกอบที่ 3 ส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาชีพของครู องค์ประกอบที่ 4 นิเทศ ติดตาม และประเมินผลการสอนของครู และองค์ประกอบที่ 5 จัดบรรยากาศเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน

คำสำคัญ

การวิเคราะห์องค์ประกอบ สมรรถนะ ภาวะผู้นำทางวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษา การศึกษาขั้นพื้นฐาน

Abstract

The purpose of this research is to analyze the factors indicating the academic leadership competencies of administrators of basic education schools perceived by the administrators and teachers under the Secondary Education Service Area Office 36, Phayao Province. For data gathering, 36 administrators and 360 teachers. Research tool was a questionnaire of 3 parts as follows; first part was general questions, second part was questions for the competencies of academic leadership of administrators, and third part was question for additional suggestion. The reliability of this research instrument is equal to 0.896. The data were analyzed by using Exploratory Factor Analysis (EFA), Principal Component Analysis (PCA), and Varimax Rotation. The findings of this research show that there are 5 factors, indicating the instructional leadership competencies of administrators of basic education schools perceived by the administrators and teachers under the Secondary Education Service Area Office 36, Phayao Province. Factor 1: the leader initiates the use of innovation in learning and teaching. Factor 2: vision of education keeps up with changes. Factor 3: the leader promotes research to develop professional advancement of teachers. Factor 4: the leader supervises, monitors, and evaluates the teaching of teachers. Factor 5: the leader provides an atmosphere to promote academic excellence of the school.

Keywords

Factor Analysis, Competencies, Academic Leadership, School Administrators, Basic Education

บทนำ

ประเทศไทยมีความเจริญก้าวหน้าในทางเทคโนโลยีมากขึ้น สถานศึกษาจึงต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา เน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความรู้ คู่คุณธรรม สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน กระทรวงศึกษาธิการได้กระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และ

สถานศึกษา มีอำนาจในการจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการ การบริหารงานวิชาการ จึงถือเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญของผู้บริหารที่จะต้องนำสถานศึกษาให้ดำเนินงานภายใต้บรรยากาศแห่งการเรียนรู้และกำกับติดตามงานวิชาการให้บรรลุเป้าหมาย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559, 2-3)

ปัจจุบันระดับคุณภาพการศึกษาไทย ยังไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง ปัญหาการศึกษาไทยไม่ใช้การขาดทรัพยากร แต่เป็นการขาดความรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ส่งผลทำให้เกิดปัญหาคุณภาพการศึกษาตกต่ำ หรือผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้ สอดคล้องกับรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินำร่องขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2556 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดพะเยา พบว่า มาตรฐานที่ 1 ผลการจัดการศึกษา ตัวบ่งชี้ที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอยู่ในระดับพอใช้ ซึ่งหากพิจารณาในภาพรวมจะพบว่าผลคะแนนเฉลี่ย 8 วิชา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 – ปีการศึกษา 2556 ของสถานศึกษาในจังหวัดพะเยา ส่วนใหญ่มีคะแนนเฉลี่ย ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ร้อยละ 50

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา จึงต้องมีความรู้ความสามารถในการจัดการศึกษาและมีสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการ มีคุณธรรมจริยธรรม เป็นผู้บริหารมืออาชีพ มีวิสัยทัศน์ มีความมุ่งมั่นในการทำงานและการเป็นแบบอย่างที่ดี (วารินทร์ สิ้นสูงสุด และ วันทิพย์ สิ้นสูงสุด, 2542, 18) ซึ่งสมรรถนะเหล่านั้นล้วนเป็นหนึ่งในองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกและสังเกตเห็นได้จากการกระทำ หรือพฤติกรรมของผู้นำ สอดคล้องกับการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการ ได้มีการศึกษากันอย่างแพร่หลายแล้ว แต่ยังคงขาดการจัดทำเป็นองค์ประกอบอย่างเป็นระบบและเหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษา

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการจัดองค์ประกอบสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการ จากคุณลักษณะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จึงได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการ ตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดพะเยา เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา ได้ทราบองค์ประกอบสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการอย่างเป็นระบบและเหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษา ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่สนใจ และเป็นแนวทางในการวางแผนเพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดพะเยา ให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จังหวัดพะเยา

นิยามศัพท์

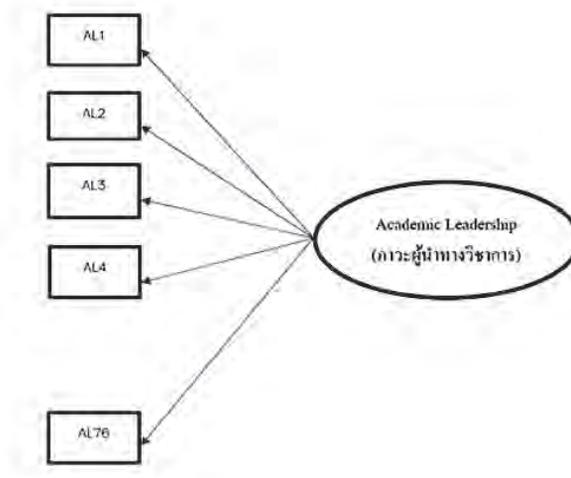
ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการมุ่งใจและการนำครูให้ใช้นวัตกรรมเพื่อการเรียนการสอน และการวิจัยในชั้นเรียนมีการนิเทศ ติดตาม การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษา

ทบทวนวรรณกรรมและกรอบความคิด

ภาวะผู้นำทางการศึกษา (Instructional Leadership) ได้พัฒนามากจากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) เป็นการประยุกต์ใช้ความรู้ในทฤษฎีการศึกษาเป็นพลังขับเคลื่อนการดำเนินงาน เรียกว่าภาวะผู้นำทางวิชาการ (Academic Leadership) ผู้นำทางวิชาการจะต้องมีความสามารถในการสื่อสาร และแสดงให้เห็นครู นักเรียน และผู้ปกครองเห็นว่า อะไรสำคัญและมีคุณค่าในโรงเรียน และต้องเป็นสัญลักษณ์ที่เป็นแรงขับเคลื่อนการศึกษา (McEwans, 1998)

ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง ความตั้งใจที่จะปรับปรุงการเรียนการสอนและดูแลชั้นเรียน พร้อมทั้งสร้างวิสัยทัศน์ให้ชัดเจนเพื่อสนับสนุนการพัฒนาการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วย กำหนดเป้าหมายการดำเนินการเตรียมสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในกระบวนการเรียนการสอน การกำกับติดตามนิเทศครูและบุคลากร การประสานงานและส่งเสริมสัมพันธ์ภาพ (Duke, 1987; Wildy & Dimmock, 1993) เช่นเดียวกับกับ Davis & Magaret (1989) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง การกระทำอย่างตั้งใจที่มีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาสภาพการทำงานให้เป็นที่น่าพอใจ และมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ดังนั้น ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีบทบาทหน้าที่อย่างสร้างสรรค์ที่จะโน้มน้าวใจ หรือชี้แนะให้บุคลากร และผู้เกี่ยวข้องเข้าใจตระหนักในจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา รวมทั้งประสานสัมพันธ์กันเพื่อให้งานวิชาการ อันเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้สอดคล้องกับ พูนศักดิ์ ไซค์คำจันทร์ (2558) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ในเขตอำเภอฝางเกิด จังหวัดเชียงใหม่ผลการศึกษา พบว่า ในภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษา มีภาวะผู้นำในการบริหารงานวิชาการ อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเฉพาะภาวะผู้นำแบบสนับสนุนและภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นภาวะผู้นำแบบบงการ และภาวะผู้นำแบบเน้นความสำเร็จ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

โดยการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการ จากนักวิชาการต่าง ๆ ได้แก่ Knezevick, 1984 ; Trusty, 1986 ; Krung, 1992 ; Wildy & Dimmock, 1993 ; McEwan, 1998 ; Seyfarth, 1999 ; McNeill, Cavanagh & Silcox, 2003 ; Alig-Mielcarek & Hoy, 2005 และได้สังเคราะห์เป็นสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการ แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1: กรอบแนวคิดในการวิจัยสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัยในครั้งนี้ มีจำนวนตัวแปรที่ได้จากการสังเคราะห์สมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการ จำนวน 76 ตัวแปร ซึ่งสามารถสรุปสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1

แสดงความหมายของสัญลักษณ์ตัวแปรของกรอบแนวคิดในการวิจัย สมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตัวแปร	ความหมาย
AL1	ผู้บริหารมีบทบาทในการเป็นผู้นำตนเอง
AL2	ผู้บริหารมีความรอบรู้ในด้านวิชาการเป็นอย่างดี
AL3	ผู้บริหารปฏิบัติตนให้เห็นว่าเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้น มีความตื่นตัว ร่าเริง และแจ่มใส
AL4	ผู้บริหารมีการสังเกตการสอนและให้คำปรึกษาแก่ครู
AL5	ผู้บริหารมีการพัฒนาทักษะการวิจัยในชั้นเรียนของครู
AL6	ผู้บริหารสนับสนุนด้านการพัฒนาวิชาชีพครู
AL7	ผู้บริหารเป็นนักวางแผน นำเทคนิคใหม่ ๆ มาใช้ในการวางแผน
AL8	ผู้บริหารมีความสามารถในการตัดสินใจเพื่อไขปัญหาด้วยความสุขุมและรอบคอบ
AL9	ผู้บริหารเป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ในวิชาชีพ
AL10	ผู้บริหารมีทักษะในการใช้กระบวนการกลุ่มให้เกิดคุณค่าในการบริหารงาน
AL11	ผู้บริหารมีความสามารถในการแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในโรงเรียน และรู้จักหากวิถีที่ดีมาใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง
AL12	ผู้บริหารมีความเชื่อมั่นในตนเอง ทำให้ครูและนักเรียนเกิดความศรัทธา ยอมรับ และให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ตัวแปร	ความหมาย
AL13	ผู้บริหารนำเทคโนโลยีมาช่วยในการเรียนการสอน การจัดการสถานศึกษา และการพัฒนาหลักสูตร
AL14	ผู้บริหารมีความสามารถในการจัดการเกี่ยวกับการเงิน งานธุรการ และอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในสถานศึกษา
AL15	ผู้บริหารมีทักษะในการติดต่อสื่อสาร รู้จักกระบวนการกลุ่ม และปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
AL16	ผู้บริหารมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายทางวิชาการของโรงเรียน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุด
AL17	ผู้บริหารมีการนิเทศ และประเมินด้านการสอน
AL18	ผู้บริหารมีการสื่อสารถึงเป้าหมายของโรงเรียน เพื่อให้ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนได้ทราบโดยทั่วกัน
AL19	ผู้บริหารทำงานร่วมกับครูในด้านหลักสูตรและการสอน และนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดผล
AL20	ผู้บริหารมีการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน
AL21	ผู้บริหารเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน ทั้งด้านตัวครู นักเรียน และการเรียนการสอน
AL22	ผู้บริหารดูแลเอาใจใส่ครู และนักเรียนอย่างใกล้ชิด
AL23	ผู้บริหารสร้างบรรยากาศเชิงบวกด้านการเรียนรู้ รวมทั้งการให้รางวัล และให้การยอมรับในการทำงานของครู
AL24	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาวิชาชีพ
AL25	ผู้บริหารมีการพัฒนาและสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ
AL26	ผู้บริหารสังเกตการสอนของครู และการให้ข้อมูลป้อนกลับ
AL27	ผู้บริหารมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ หรือมีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ
AL28	ผู้บริหารกระตุ้นให้ครูตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาโรงเรียน และคาดหวังในผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น
AL29	ผู้บริหารมีความกระตือรือร้นในการทำงาน และพัฒนางานด้านการเรียนการสอนให้เป็นรูปธรรม
AL30	ผู้บริหารให้การสนับสนุนครูให้ใช้แผนการสอน และการทำงานเป็นทีม
AL31	ผู้บริหารมีการกำหนดเป้าประสงค์ของโรงเรียน
AL32	ผู้บริหารกำหนดพันธกิจของสถานศึกษา
AL33	ผู้บริหารเป็นผู้มีความรู้ในเรื่องการวิจัยหลักสูตร และการพัฒนาหลักสูตรใหม่ ๆ
AL34	ผู้บริหารให้ความช่วยเหลือ และสะท้อนผลวิธีการจัดการเรียนการสอน โดยมีการสังเกตการสอนในชั้นเรียน และประเมินการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนของครู
AL35	ผู้บริหารตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงในด้านสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และการเมือง ว่ามีผลกระทบต่อการศึกษา
AL36	ผู้บริหารมีความสามารถในการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการจัดการศึกษาของโรงเรียน
AL37	ผู้บริหารร่วมกับครูในการกำหนดพันธกิจและเป้าหมายทางการศึกษา โดยอาศัยข้อมูลจากภายในและภายนอกโรงเรียน

ตัวแปร	ความหมาย
AL38	ผู้บริหารกระตุ้นให้เกิดความรักในวิชาชีพครู
AL39	ผู้บริหารมีการพัฒนาความสามารถด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครู
AL40	ผู้บริหารมีการส่งเสริมการพัฒนาครูให้มีความเป็นครูมืออาชีพ
AL41	ผู้บริหารเป็นแบบอย่างที่ดีในเชิงวิชาการ
AL42	ผู้บริหารสนับสนุนและส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน
AL43	ผู้บริหารส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
AL44	ผู้บริหารเป็นแบบอย่างด้านคุณธรรมจริยธรรม และมีธรรมาภิบาล
AL45	ผู้บริหารกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจเกี่ยวกับการเรียนรู้ของนักเรียน โดยเน้นการมีส่วนร่วม
AL46	ผู้บริหารสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน
AL47	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูใช้ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้
AL48	ผู้บริหารร่วมทำงานกับครูในการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินการเรียนของนักเรียน เพื่อนำไปใช้ในการสอน
AL49	ผู้บริหารมีบทบาทในการเป็นผู้นำในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ และปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่มีความเจริญอย่างรวดเร็ว
AL50	ผู้บริหารมีความยืดหยุ่นและปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้
AL51	ผู้บริหารมีบทบาทในการอำนวยความสะดวกเพื่อ ช่วยเหลือการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนทุก ๆ ด้าน
AL52	ผู้บริหารสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ
AL53	ผู้บริหารมีการพัฒนาทักษะการวิจัยในชั้นเรียนของครู
AL54	ผู้บริหารยอมรับความแตกต่างทางความคิดและการกระทำของผู้อื่น
AL55	ผู้บริหารมีการสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วม ความสามัคคีและความผูกพันระหว่างบุคลากรในโรงเรียน
AL56	ผู้บริหารมีการสนับสนุนให้ครูมองสะท้อนการจัดการเรียนการสอนของตนเอง
AL57	ผู้บริหารเป็นที่พึ่งของครู นักเรียน คนงานภารโรง ทั้งทางตรงและทางอ้อม
AL58	ผู้บริหารส่งเสริมบรรยากาศด้านการเรียนรู้ของนักเรียนโดยการให้รางวัล และการให้การยอมรับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ด้านวิชาการสูง
AL59	ผู้บริหารมีการวางแผนร่วมกันกับคณะครูเกี่ยวกับโครงการต่าง ๆ ทางวิชาการเพื่อให้บรรลุตามความต้องการของนักเรียน
AL60	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูนำโครงการทางวิชาการไปปฏิบัติ
AL61	ผู้บริหารให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างเชาว์ปัญญาของนักเรียน
AL62	ผู้บริหารมีการจัดสรรเวลาเพื่องานวิชาการร่วมกับครูไว้อย่างชัดเจน
AL63	ผู้บริหารให้ความร่วมมือกับนักเรียนในการกำหนดระเบียบเพื่อแก้ปัญหาด้านวินัย
AL64	ผู้บริหารมีการประชุมพิเศษคณะครูเกี่ยวกับโครงการของสถานศึกษา

ตัวแปร	ความหมาย
AL65	ผู้บริหารช่วยเหลือครูในการพัฒนาระบบงาน เพื่อให้มีความก้าวหน้าทางวิชาชีพ
AL66	ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นในการแสวงหาการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา
AL67	ผู้บริหารมีการกระจายอำนาจความรับผิดชอบในงานให้ตรงตามความถนัดและความสามารถของแต่ละคน
AL68	ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูมีการสังเกตการสอนระหว่างเพื่อนครูด้วยกัน
AL69	ผู้บริหารใช้เวลาว่างเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการพบปะสังสรรค์กับคณะครู
AL70	ผู้บริหารมีการสนับสนุนทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ ทางวิชาชีพให้กับครู เช่น วัสดุอุปกรณ์ สื่อการสอน และงานวิจัย
AL71	ผู้บริหารสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนการสอน
AL72	ผู้บริหารสนับสนุนให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน
AL73	ผู้บริหารมีความกระตือรือร้นในการใช้กลยุทธ์เพื่อปรับปรุงโรงเรียน
AL74	ผู้บริหารให้แรงจูงใจ และให้รางวัลกับบุคคลหรือกลุ่มคนที่ทำงานด้านวิชาการ
AL75	ผู้บริหารใช้ทรัพยากรและบุคคลอย่างสร้างสรรค์
AL76	ผู้บริหารจัดสภาพแวดล้อมโรงเรียนให้น่าอยู่ เป็นระเบียบ และปลอดภัย

วิธีการวิจัย

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน รวมทั้งสิ้น 1,121 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน รวมทั้งสิ้น 396 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์ในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง คือ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา ตำแหน่ง ผู้อำนวยการ และ/หรือรองผู้อำนวยการโรงเรียนละ 2 คน 2) ครู 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนละ 20 คน รวมทั้งสิ้น โรงเรียนละ 22 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 1 ฉบับ โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 6 ข้อตอนที่ 2 ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 76 ข้อ และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม มีลักษณะเป็นปลายเปิด (Open Form)

3. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยการหาความเที่ยงตรง (Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อคำถาม นอกจากนี้การนำเครื่องมือวิจัยไปทดลองใช้ (Tryout) จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง พบว่า ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือในการวิจัย มีค่าเท่ากับ 0.896

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) โดยสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีองค์ประกอบหลัก และหมุนแกนองค์ประกอบแบบมุมฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวนริแมกซ์ (Varimax)

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis) หลังหมุนแกนแบบมุมฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวนริแมกซ์ (Varimax Rotation)

ตารางที่ 2

แสดงค่าไอเกน (Eigenvalues) ค่าร้อยละของความแปรปรวน และผลบวกสะสม ร้อยละของความแปรปรวน

องค์ประกอบ	Eigen Values	% of Variance	Cumulative % of Variance
1	6.673	8.666	8.666
2	5.782	7.509	16.175
3	5.758	7.478	23.653
4	4.989	6.479	30.132
5	4.020	5.220	35.352
6	3.479	4.518	39.870
7	3.218	4.179	44.049
8	3.189	4.142	48.191
9	3.020	3.922	52.113
10	2.552	3.314	55.427
11	2.505	3.253	58.680
12	2.279	2.960	61.640
13	1.966	2.553	64.194
14	1.891	2.456	66.650
15	1.620	2.104	68.754
16	1.479	1.921	70.675
17	1.324	1.720	72.395

จากตารางที่ 2 พบว่าในการสกัดองค์ประกอบได้ 17 องค์ประกอบ มีค่า Eigen Value มากกว่า 1.00 ค่าร้อยละของความแปรปรวนทั้ง 17 องค์ประกอบ มีค่า 72.395 นั่นคือ ทั้ง 17 องค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรทั้งหมดได้ร้อยละ 72.40 จำนวนองค์ประกอบที่ได้จากการสกัดองค์ประกอบหลักภายหลังหมุนแกนแบบอโรทอนอล (Orthogonal) เพื่อให้ได้องค์ประกอบที่เป็นอิสระด้วยวิธีแวนิแมกซ์ (Varimax Orthogonal Rotation) ได้ทั้งหมด 17 องค์ประกอบ

ภายหลังจากการคัดเลือกองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานฯ มีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 องค์ประกอบ ซึ่งสามารถอธิบายความแปรปรวนมีรายละเอียด ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3

แสดงการเลือกตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบจากค่าน้ำหนักองค์ประกอบภายหลังการหมุนแกนด้วยวิธีแวนิแมกซ์ (Varimax Orthogonal Rotation)

ตัวแปร	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading)				
	1	2	3	4	5
AL5			.692		
AL6			.645		
AL7			.734		
AL9			.681		
AL13	.448				
AL24			.740		
AL26				.856	
AL31		.916			
AL33	.658				
AL34				.680	
AL35		.928			
AL36		.817			
AL37		.929			
AL39	.705				
AL42					.636
AL43					.822
AL45		.901			

ตัวแปร	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading)				
	1	2	3	4	5
AL47				.866	
AL48				.887	
AL49		.716			
AL52					.799
AL56				.867	
AL58					.831
AL59					
AL62			.641		
AL65			.564		
AL68	.772				
AL70	.475				
AL71					.760
AL73		.907			

จากตาราง 3 พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ของตัวแปรทั้ง 76 ตัวแปร ภายหลังจากการหมุนแกนด้วยวิธีแวนดิแมกซ์ (Varimax Orthogonal Rotation) ได้ตัวแปรจำนวน 29 ตัวแปร ที่มีคุณสมบัติในการบรรจุไว้ในองค์ประกอบได้ 5 องค์ประกอบ โดยพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ที่มีค่ามากกว่า .40 ขึ้นไป ซึ่งต้องมีจำนวนตัวแปรตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป จึงจะนับเป็น 1 องค์ประกอบ ผู้วิจัยแสดงผลดังนี้

1. องค์ประกอบที่ 1 ผู้นำในการริเริ่มใช้นวัตกรรมเพื่อการเรียนการสอน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.448 ถึง 0.772 มีค่าไอเกน เท่ากับ 6.673 ประกอบด้วย 5 ตัวแปร ได้แก่ 1) ผู้บริหารนำเทคโนโลยีมาช่วยในการเรียนการสอน การจัดการสถานศึกษา และพัฒนาหลักสูตร 2) ผู้บริหารมีความรอบรู้ในเรื่องการวิจัยหลักสูตร และการพัฒนาหลักสูตรใหม่ ๆ 3) ผู้บริหารมีการพัฒนาความสามารถด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครู 4) ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูสังเกตการสอนระหว่างเพื่อนครูด้วยกัน และ 5) ผู้บริหารมีการสนับสนุนทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ทางวิชาชีพให้แก่ครู เช่น วัสดุอุปกรณ์ สื่อการสอน และงานวิจัย

2. องค์ประกอบที่ 2 วิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.716 ถึง 0.928 มีค่าไอเกน เท่ากับ 5.782 ประกอบด้วย 7 ตัวแปร ได้แก่ 1) ผู้บริหารมีการกำหนดเป้าประสงค์ของโรงเรียน 2) ผู้บริหารตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงในด้านสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และการเมือง ที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษา 3) ผู้บริหารมีความสามารถในการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการจัดการศึกษาของโรงเรียน 4) ผู้บริหารมีส่วนร่วมกับครูในการกำหนดพันธกิจ และเป้าหมาย

ทางการศึกษา โดยอาศัยข้อมูลจากภายในและภายนอก 5) ผู้บริหารกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจเกี่ยวกับการเรียนรู้อันของนักเรียน โดยเน้นการมีส่วนร่วม 6) ผู้บริหารมีบทบาทในการเป็นผู้นำในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ และปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่มีความเจริญอย่างรวดเร็ว และ 7) ผู้บริหารมีความกระตือรือร้นในการใช้กลยุทธ์เพื่อปรับปรุงโรงเรียน

3. องค์ประกอบที่ 3 ส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาชีพของครู มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.564 ถึง 0.740 มีค่าไอเกน เท่ากับ 5.758 ประกอบด้วย 7 ตัวแปร ได้แก่ 1) ผู้บริหารมีการพัฒนาทักษะการวิจัยในชั้นเรียนของครู 2) ผู้บริหารสนับสนุนด้านการพัฒนาวิชาชีพครู 3) ผู้บริหารเป็นนักวางแผน นำเทคนิคใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการวางแผนเพื่อพัฒนาวิชาชีพครู 4) ผู้บริหารเป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ในวิชาชีพ 5) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาวิชาชีพ 6) ผู้บริหารมีการจัดสรรเวลาเพื่องานวิชาการร่วมกับครูไว้อย่างชัดเจน และ 7) ผู้บริหารช่วยเหลือครูในการพัฒนาระบบงานเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาชีพ

4. องค์ประกอบที่ 4 นิเทศ ติดตาม และประเมินผลการสอนของครู มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.680 ถึง 0.887 มีค่าไอเกน เท่ากับ 4.989 ประกอบด้วย 5 ตัวแปร ได้แก่ 1) ผู้บริหารสังเกตการสอนของครู และให้ข้อมูลป้อนกลับ 2) ผู้บริหารให้ความช่วยเหลือ สะท้อนผลการจัดการเรียนการสอน และประเมินผลการจัดการเรียนรู้อันของครู 3) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูใช้ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้ 4) ผู้บริหารร่วมทำงานกับครูในการวิเคราะห์ข้อมูลประเมินการเรียนของนักเรียนเพื่อนำไปใช้ในการสอน และ 5) ผู้บริหารมีการสนับสนุนให้ครูมองสะท้อนการจัดการเรียนการสอนของตนเอง

5. องค์ประกอบที่ 5 จัดบรรยากาศเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.630 ถึง 0.831 มีค่าไอเกน เท่ากับ 4.020 ประกอบด้วย 5 ตัวแปร ได้แก่ 1) ผู้บริหารสนับสนุน และส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน 2) ผู้บริหารส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) ผู้บริหารสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ 4) ผู้บริหารส่งเสริมบรรยากาศด้านการเรียนรู้อันของนักเรียนโดยการให้รางวัล และการให้การยอมรับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ด้านวิชาการสูง และ 5) ผู้บริหารสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิเคราะห์ห้องค์ประกอบสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มีองค์ประกอบที่สำคัญ จำนวน 5 องค์ประกอบ สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ผู้นำในการริเริ่มใช้นวัตกรรมเพื่อการเรียนการสอน ประกอบด้วย 5 ตัวแปร ได้แก่ 1) ผู้บริหารนำเทคโนโลยีมาช่วยในการเรียนการสอน การจัดการสถานศึกษา และพัฒนาหลักสูตร 2) ผู้บริหาร

มีความรอบรู้ในเรื่องการวิจัยหลักสูตร และการพัฒนาหลักสูตรใหม่ ๆ 3) ผู้บริหารมีการพัฒนาความสามารถด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครู 4) ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูสังเกตการสอนระหว่างเพื่อนครูด้วยกัน และ 5) ผู้บริหารมีการสนับสนุนทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ทางวิชาชีพให้แก่ครู เช่น วัสดุอุปกรณ์ สื่อการสอน และงานวิจัย ทั้งนี้เป็นเพราะความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีในปัจจุบันช่วยให้ครูและผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนและการบริหารสถานศึกษาได้ ทำให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนรู้ อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือให้ครูและผู้บริหารสถานศึกษาได้ใช้ในการสืบค้นข้อมูลทางวิชาการ เป็นการสร้างเครือข่ายทางวิชาการในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สอดคล้องกับ ธิดาวลัย เศตะจันท์ (2541, 22) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ เป็นพฤติกรรมที่ผู้นำแสดงออกถึงความสามารถในการพัฒนางานวิชาการ โดยการคิดริเริ่มนำทางให้เกิดแนวคิดใหม่ หรือให้การสนับสนุนและส่งเสริมการปฏิบัติงานของครูเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้งไคเซอร์ (Kaiser, 2000) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ นอกจากผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในทฤษฎีปรัชญาของหลักสูตรและการสอนที่ใช้ในโรงเรียนแล้ว ยังต้องสนับสนุนให้ครูใช้นวัตกรรมในการเรียนการสอนเป็นแบบอย่างที่ดีในเชิงวิชาการ ประกอบกับ กาญจน์ เรืองมนตรี (2547) ได้ทำการศึกษา เรื่อง องค์ประกอบภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารและการจัดการศึกษาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวปฏิรูปการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่จะนำไปสู่ประสิทธิผลการบริหารและการจัดการศึกษาตามแนวปฏิรูปการศึกษา ครอบคลุม 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบุคลิกภาพส่วนตัว ผู้บริหาร เช่น มีความซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรมจริยธรรม มีความรับผิดชอบ มีวิสัยทัศน์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 2) ด้านพฤติกรรมกาปฏิบัติ เช่น ส่งเสริมครูและพัฒนาครูอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ครูมีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด บริหารโดยยึดกระบวนการครบวงจร ใช้หลักประชาธิปไตยในการทำงาน และ 3) ด้านปัจจัยสนับสนุน เช่น ความสามัคคีของครูและบุคลากร ความรู้ความสามารถของครูครบตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ วัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียน การสนับสนุนช่วยเหลือของผู้ปกครอง ชุมชน นโยบายหน่วยเหนือ

องค์ประกอบที่ 2 วิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงประกอบด้วย 7 ตัวแปร ได้แก่ 1) ผู้บริหารมีการกำหนดเป้าประสงค์ของโรงเรียน 2) ผู้บริหารตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงในด้านสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และการเมือง ที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษา 3) ผู้บริหารมีความสามารถในการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการจัดการศึกษาของโรงเรียน 4) ผู้บริหารมีส่วนร่วมกับครูในการกำหนดพันธกิจ และเป้าหมายทางการศึกษา โดยอาศัยข้อมูลจากภายในและภายนอกโรงเรียน 5) ผู้บริหารกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจเกี่ยวกับการเรียนรู้ของนักเรียน โดยเน้นการมีส่วนร่วม 6) ผู้บริหารมีบทบาทในการเป็นผู้นำในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ และปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่มีความเจริญอย่างรวดเร็ว และ 7) ผู้บริหารมีความกระตือรือร้นในการใช้กลยุทธ์เพื่อปรับปรุงโรงเรียน ทั้งนี้เป็นเพราะการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพจะต้องอาศัยการกำหนดเป้าหมายทางการศึกษา และการวางแผนการดำเนินการ โดยการมีส่วนร่วมของครูและ

ผู้บริหารสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและประเทศชาติ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้ได้มาตรฐานที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับแม็คเนลล์, คavanaugh และซิลคอก (McNeill, Cavanagh & Silcox, 2003) ได้กล่าวว่า ผู้นำทางวิชาการ ควรกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจเกี่ยวกับการเรียนรู้ของนักเรียน โดยเน้นการมีส่วนร่วม ทำให้ครูและนักเรียนมีความมุ่งมั่นและรับผิดชอบต่อพันธกิจ พัฒนาการสอนของครู เปิดโอกาสให้ครูได้รับการพัฒนาและการมีส่วนร่วมในการบริหาร สร้างสรรค์และแลกเปลี่ยนความรู้ภายในโรงเรียน อีกทั้ง จุฑามาศ อินนามเพ็ง (2552, 28) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ คือ ผู้ที่มีความสามารถในการนำและการบริหารบุคคลในการปฏิบัติงานของสถานศึกษา ให้กระทำหรือจัดกิจกรรมด้านวิชาการกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุผลสำเร็จ ทำให้กระบวนการจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบที่ 3 ส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาชีพของครู ประกอบด้วย 7 ตัวแปร ได้แก่ 1) ผู้บริหารมีการพัฒนาทักษะการวิจัยในชั้นเรียนของครู 2) ผู้บริหารสนับสนุนด้านการพัฒนาวิชาชีพครู 3) ผู้บริหารเป็นนักวางแผน นำเทคนิคใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการวางแผนเพื่อพัฒนาวิชาชีพครู 4) ผู้บริหารเป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ในวิชาชีพ 5) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาวิชาชีพ 6) ผู้บริหารมีการจัดสรรเวลาเพื่องานวิชาการร่วมกับครูไว้อย่างชัดเจน และ 7) ผู้บริหารช่วยเหลือครูในการพัฒนาระบบงาน เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาชีพ ทั้งนี้เป็นเพราะการวิจัยในชั้นเรียนเป็นการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนในชั้นเรียน ทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในการเรียนรู้ได้ดีขึ้น เป็นการเปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน ทั้งนี้ต้องอาศัยครูที่มีจิตวิญญาณความเป็นครู และมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน การแก้ปัญหาผู้เรียน โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญในเรื่องนี้ เนื่องจากการจูงใจให้ครูได้พัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและเป็นการยกระดับการศึกษาในห้องเรียนอย่างแท้จริง สอดคล้องกับแม็คอีแวน (McEwan, 1998, 13) ที่กล่าวว่า คุณลักษณะของภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิผล ประกอบด้วย 7 ด้าน คือ 1) การกำหนดเป้าหมายทางวิชาการที่ชัดเจน 2) การจัดการที่มั่งคั่ง 3) การสร้างวัฒนธรรมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 4) การสื่อสารพันธกิจและวิสัยทัศน์ของโรงเรียน 5) การตั้งความคาดหวังที่สูงเกี่ยวกับทีมงาน 6) การพัฒนาครูให้เป็นผู้นำ 7) การสร้างและรักษาเจตคติที่ดีของนักเรียนที่ทีมงานและผู้ปกครอง อีกทั้ง พิสิษฐ์ มั่นเขียน (2545, 79) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ คือ การกระทำที่ผู้บริหารโรงเรียนแสดงออกถึงความสามารถในการบริหารกิจกรรมของโรงเรียน โดยการจูงใจให้ผู้ร่วมงานทุกคนพัฒนา ปรับปรุง และส่งเสริมงานวิชาการให้ได้ผลดี ซึ่งผู้ร่วมงานสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจนจากพฤติกรรมหลัก 3 ด้าน คือ 1) ด้านการกำหนดภารกิจของโรงเรียน 2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และ 3) ด้านการเสริมสร้างบรรยากาศวิชาการของโรงเรียน ประกอบกับ วิรุฬห์จิต ไบลี (2548) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1-2 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1-2 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวางแผนเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพครู

องค์ประกอบที่ 4 นิเทศ ติดตาม และประเมินผลการสอนของครูประกอบด้วย 5 ตัวแปร ได้แก่ 1) ผู้บริหารสังเกตการสอนของครู และให้ข้อมูลป้อนกลับ 2) ผู้บริหารให้ความช่วยเหลือ สะท้อนผลการจัดการเรียนการสอน และประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของครู 3) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูใช้ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) ผู้บริหารร่วมทำงานกับครูในการวิเคราะห์ข้อมูลประเมินการเรียนของนักเรียนเพื่อนำไปใช้ในการสอน และ 5) ผู้บริหารมีการสนับสนุนให้ครูมองสะท้อนการจัดการเรียนการสอนของตนเอง ทั้งนี้เป็นเพราะการนิเทศติดตาม เป็นการกำกับดูแลคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูให้เป็นไปตามแผนการเรียนการสอนที่กำหนดไว้โดยผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ให้คำปรึกษา และให้ความช่วยเหลือครูด้านการสนับสนุนงบประมาณในการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ยังเป็นการประเมินผลการปฏิบัติงานตามสภาพจริง เป็นการตรวจสอบข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อพิจารณาความดีความชอบให้ครูผู้สอน สอดคล้องกับ โจเซฟบลาค (Blase, 2004) ที่กล่าวว่า คุณลักษณะของภาวะผู้นำทางวิชาการ ควรมีการกำหนดเป้าหมายโรงเรียน และการสื่อสารเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย การนิเทศและประเมินผลการจัดการเรียนการสอน การประสานงานหลักสูตร การติดตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน อีกทั้ง วิษณุ จุลวรรณ (2547, 94-95) ได้ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเกี่ยวกับคุณลักษณะของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า ด้านการนิเทศ เป็นคุณลักษณะหนึ่งของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนจะต้องแสดงบทบาทในฐานะผู้นำในการเป็นผู้นิเทศ และให้คำปรึกษาเพื่อช่วยเหลือแก่ครูอาจารย์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจหลัก อันเป็นปัจจัยอิทธิพลที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบที่ 5 จัดบรรยากาศเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน ประกอบด้วย 5 ตัวแปร ได้แก่ 1) ผู้บริหารสนับสนุน และส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน 2) ผู้บริหารส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) ผู้บริหารสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ 4) ผู้บริหารส่งเสริมบรรยากาศด้านการเรียนรู้ของนักเรียน โดยการให้รางวัล และการให้การยอมรับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ด้านวิชาการสูง และ 5) ผู้บริหารสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน ทั้งนี้เป็นเพราะการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพจะต้องเกิดจากความสนใจของผู้เรียนในบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้อำนวยความสะดวก และครูได้จัดรูปแบบการเรียนรู้ หรือแหล่งเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ตามศักยภาพ เพื่อให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนและเกิดบรรยากาศในการแข่งขันทางวิชาการในสถานศึกษา สอดคล้องกับวีระชาติ วิลาศรี (2549, 24) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ คือ พฤติกรรมการกระทำของผู้บริหารสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนการสร้างบรรยากาศในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร อีกทั้ง สรรเสริญ เมื่องวงษ์ (2549) ได้ทำการศึกษา เรื่อง องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 ผลการศึกษา พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา รวมทั้ง 3 ด้าน ที่มีผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน

มีการส่งผลอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเท่ากับ .648 หรือร้อยละ 42 เมื่อทดสอบแล้วพบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 2 ค่า ประกอบด้วยการจัดการด้านการเรียนการสอนการเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน การจัดการด้านการเรียนการสอน

สรุป

การสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการให้กับผู้บริหารสถานศึกษานั้น ควรนำข้อค้นพบที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการ ทั้ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ผู้นำในการริเริ่มใช้นวัตกรรมเพื่อการเรียนการสอน 2) วิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง 3) ส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาชีพของครู 4) นิเทศ ติดตามและประเมินผลการสอนของครู และ 5) จัดบรรยากาศเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้น หรือนำไปใช้เป็นเกณฑ์ในการวางแผนจัดกิจกรรมหรือสร้างหลักสูตรการพัฒนาและติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาก่อนเข้ารับตำแหน่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาสำหรับข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรนำองค์ประกอบสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการมีองค์ประกอบที่สำคัญทั้ง 5 องค์ประกอบ ไปการวิจัยในลักษณะของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) เพื่อจะได้ทราบว่าองค์ประกอบสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษานั้น องค์ประกอบใดมีความสำคัญมากที่สุด และควรมีการสร้างแบบวัดคุณลักษณะขององค์ประกอบสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามองค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน เพื่อจะได้ทราบถึงลักษณะขององค์ประกอบสมรรถนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาว่ายังบกพร่องในด้านใด จะได้หาทางปรับปรุงแก้ไขต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กาญจณี เรืองมนตรี. (2547). องค์ประกอบภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการศึกษาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวปฏิรูปการศึกษา. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุขฎิบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- จุฑามาศ อินนามเพ็ง. (2552). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารและครูผู้สอนที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้. วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. 6(4),93-104.
- ธิดาวัลย์ เสตะจันทร์. (2541). ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้นิเทศภายในโรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- พิสิษฐ์ แม้นเขียน (2545). **พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานด้านการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดเพชรบุรี.** วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- พูนศักดิ์ ไชยคำจันทร์ (2558). **ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ในเขตอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่.** วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยพาร์ธัสเทอรัน.9(1), 158-170.
- วิษณุ จุลวรรณ. (2547). **การวิเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี.** วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- วารินทร์ สิ้นสูงสุด และ วันทิพย์ สิ้นสูงสุด. (2542). **ระบบบริหารคุณภาพการศึกษา.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วันทิพย์.
- วิรุพหิจิต ไบลี. (2548). **ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1-2.** วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- วีระชาติ วิลาศรี. (2549). **ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 2.** วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- สรรเสริญ เมืองวงษ์. (2549). **องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33.** วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). **สถานภาพการผลิตและพัฒนาครูในประเทศไทย.** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- Alig-Mielcarek, J. M. & Hoy, W. K. (2005). **A Theoretical and Empirical Analysis of the Nature, Meaning, and Influence of Instructional Leadership.** Ohio: The Ohio State University.
- Blase, Joseph. (2004). **Handbook of Instructional Leadership: How Successful Principals Promote Teaching and Learning.** CA: SAGE Publications.
- Davis, G. A., & Magaret, A. T. (1989). **Effective School and Effective Teachers.** Boston: Allyn and Bacon.
- Duke, L. D. (1987). **School Leadership and Instructional Improvement.** New York: Random House.
- Kaiser, S. M. (2000). **Mapping the Learning Organization: Exploring a Model of Organizational Learning.** Ph.D. Dissertation, Louisiana State University, U.S.A.
- Knezevick, J. S. (1984). **Administration of Public Education.** New York: Harper And Row.

-
- Krung, S. E. (1992). Instructional leadership: A constructive. **Educational Administration Journal**. 81(587), 69-82.
- McNeill, C. N.; Cavanagh, R. F.& Silcox, S. (2003). Pedagogic principal leadership. **Management in Education Journal**. 17(4), 14-17.
- McEwan, K. Elain. (1998). **Seven Steps to Effective Instructional Leadership**. California: Macmillan.
- Seyfarth, J. T. (1999). **The Principal: New Leadership for New Challenges**. New Jersey: PrenticeHall.
- Trusty, F. M. (1986). **Administrator/Supervisor Career Leader Orientation Manual**. Tennessee: Tennessee Department of Education.
- Wildy, H., & Dimmock, C. (1993). Instructional in primary and secondary school. **Journal of Educational Administration**. 31(21), 43-61.